

GRID

Intern faglig debat på Kunstakademiets Arkitektskole, Afd 6

Einig zu sein ist göttlich und gut; woher ist die Sucht denn
Unter den Menschen, daß nur Eines und Einer nur sei?
HÖLDERLIN

N° 45

Marts 2001

Hvor blev hullerne i skalaen af?

Oplæg til opgave på Midtvejsstudiet

Det arkitektoniske begreb om *skala* er utvivlsomt uhyre effektivt - både i teori og praksis. Man kan til hver en tid vælge en skala, forholde sig til en skala, forholde denne skala til andre skalaer, osv... Men hvor 'naturligt' begrebet end må forekomme (der er en håndens skala, en kroppens, en synets, osv: det synes altsammen evigtgyldigt forandret i menneskets anatomi), er det dog ikke desto mindre en konstruktion. Hvor lidt naturligt det i virkeligheden er, bliver klart i samme øjeblik vi diskuterer 'overgangene' mellem forskellige skalaer. Når jeg går ud af en dør, eller løfter blikket fra computerskærmen, skifter jeg skala; men hvorledes beskriver jeg selve dette skift gennem skalabegrebet? Det kan jeg kun gøre negativt; jeg må beskrive det som et spring, et brud, en 'katastrofe': mellem noget, jeg véd hvad er, og noget andet, jeg véd hvad er, findes noget, jeg *ikke* véd hvad er - noget som falder uden for skalaen. Det er *hullerne* i skalaen: et kort øjeblik svimmelhed, måske, inden jeg får omstillet mig til den nye skala og atter véd hvor jeg er. Men hvilken status har disse huller? Er det kun i teorien, jeg bliver svimmel af overgangene - fordi begreberne her kommer til kort? Eller bliver jeg virkelig svimmel, hver gang jeg går gennem en dør? Kunne jeg ikke med lige så stor ret tænke skalaen som en skala af 'huller', af overgange - således at det svimlende og ubegribelige ikke var det at skifte fra en skala til en anden, men tværtimod det at forblive i den samme? Det er klart at selve begrebet 'skala' indebærer forestillingen om en skiften mellem steder, jeg kan være, og steder, jeg ikke kan være (men kun passere); men er den ene slags steder ikke lige så væsentlig som den anden? Hvad ville der blive af skalaen hvis der ikke var 'huller' imellem dens trin? Den ville selv blive et stort hul... Men det betyder jo at trinene ikke er der, hvis hullerne ikke også er der, og at en teori - eller praksis - der kun forholder sig til trinene, og ikke til hullerne (eller omvendt, for den sags skyld), mangler det væsentlige.

Hvad er det som karakteriserer et givet trin på en skala, et sted hvor jeg kan 'være'? Det er at jeg har 'glemt' de andre - og dermed også glemt hullerne imellem. Der findes en slags rum, hvori jeg kan befinde mig - hvori jeg befinder mig godt, fordi jeg ikke tænker på noget udenfor. Jeg opfatter væggene som vægge og ikke som mure; jeg opfatter det, jeg ser, som = verden, idet jeg glemmer rammen omkring det. Lad os kalde dette et *inderrum*. Det kan være en seng, en stue, en have, eller et hav: det afgørende er ikke dets fysiske udstrækning, men min måde at forholde mig til det som et rum der så at sige har sine grænser uden for sig - ude af sigt. I inderrummet møder jeg lutter endelige størrelser; jeg kan derfor forholde mig til det med min egen krop, og (følgelig) udmåle det med kropslige kategorier som nær/fjern, eller med målestokke (som oprindeligt alle er hentet fra kroppen:

fod, skridt, øjenhøjde, rækkevidde, stenkast, dagsmarch, osv). Men størrelser af en anden orden kan bryde ind i et sådant rum: sollyset i en stue, en utilgængelig bjergkæde i horisonten, en rumlen i det fjerne eller ganske nær, men af ukendt oprindelse... Disse størrelser unddrager sig inderrummets kropslige fortrolighed og målelighed.

Derfor må der findes et andet og mere omfattende rum - udenfor. Lad os kalde det *yderrummet*. I inderrummet kan jeg forholde mig i ro, eller jeg kan slentre lidt omkring; men yderrummet får jeg kun adgang til ved en resolut *bevægelse*. Jeg må tage et skridt mod et højere ståsted - og heri kan vi jo se en slags oprindelse til skala-forestillingen; men samtidig ser vi at vi allerede i betragtningen af inderrummet måtte tale om ting der hører en anden skala til: allerede inderrummet var - trods sin betryggende tilknytning til kroppen - 'hullet' af noget udefra kommende. Dette 'udefra' forsøger jeg at konfrontere mig med i yderrummet. Det kræver imidlertid at jeg ikke blot sætter mig ud over inderrummets begrænsede horisont, men også at jeg formår at ophæve den umiddelbare fixering af synspunktet i kroppen. Blandt kunstarterne synes *filmen* her at være det adækvate medie: filmen som ikke blot formår - i kraft af kameraets bevægelse - kontinuert (og hen over 'skalaen') at flytte kroppens synspunkt, men som først og fremmest gennem klip og montage (jvfr Gilles Deleuzes filmfilosofi: fra *L'image-mouvement* til *L'image-temps*) er i stand til at indtage et vilkårligt antal forskellige kroppes synspunkter i næsten-samtidighed - ja, i sidste ende, som grænsetilfælde, at indtage en (naturligvis fiktiv) 'over-krops' synsvinkel. Filmen synes her at overtage et privilegium som litteraturen i nyere tid hævdes at have mistet: den 'alvidende fortællers' synspunkt; - hvori der ligger det sande at yderrummets synsvinkel på verden ganske rigtigt har karakter af en *viden* (til forskel fra inderrummets følsomme, kropslige tilgang), men også en usandhed, for så vidt det alvidende synspunkt også i filmen nødvendigvis må være en *konstruktion*.

Hvor inderrummet således opnåede sin fylde ved at have 'glemt' verden udenfor, er min adfærd i yderrummet tværtimod præget af en bevidsthed om ikke at have det hele med, og dermed af en rastløs søgen - som hos 18-hundredetallets storbyflanør eller opdagelses- rejsende i Afrikas '*heart of darkness*' (Joseph Conrad). Den helhed, som jeg mistede da jeg forlod inderrummet, lader sig i virkeligheden ikke genfinde i yderrummet, men kun ved at tage *endnu* et resolut skridt ud over dette: mod hvad vi kunne kalde *overrummet*, og definere som det rum, som jeg overskuer, men *samtidig selv er indeholdt i* (således at jeg så at sige også overskuer min egen placering i rummet). *Landkortet* er idealet om en repræsentation af et sådant overrum: hvis min flakken-om i yderrummet indimellem synes ørkesløs, trøster jeg mig ved tanken om at alle mine enkelte erfaringer en dag vil indgå i en helhed - at jeg bliver *klogere* ('klogskab' samler sig til en enhed - modsat viden, der er endeløs).

Gør disse betragtninger os nu også klogere hvad angår hullerne i skalaen? Måske. For vi kan i hvert fald se nu at det der er afgørende for en given repræsentation af noget rumligt (en *model*, i ordets videste forstand) ikke så meget er skalaen forstået som en rent aritmetrisk proportion (1:x), men snarere hvorvidt rummet *tænkes* som inderrum, yderrum eller overrum: i virkeligheden kan fx en bygning eller en by repræsenteres på alle tre måder - og *burde* måske *altid* repræsenteres på alle tre måder, således at det blev et principielt krav til et arkitekturprojekt at det blev fremstillet i (mindst) 3 modeller. Disse kunne teoretisk set være i samme skala, men til gengæld måske i forskellige *medier* - fx papmodel, video og kort - således at den ene indfangede hvad der var usynligt - 'hullerne' - i de to andre.

kno